

28.5.2003

2587/4/01

Ratkaisija: Oikeusasiamies Riitta-Leena Paunio

Esittelijä: Oikeusasiamiehensihteeri Juha Niemelä

ASUMISTUKIHAKEMUKSEN KÄSITTELYN VIIVÄSTYMINEN

1

KANTELU

A ja B arvostelevat 11.10.2001 eduskunnan oikeusasiamiehelle osoittamassaan kantelukirjoituksessa Kansaneläkelaitoksen menettelyä yleiseen asumistukeen ja työttömyysturvaan liittyvissä asioissaan.

A ja B selostavat kirjoituksessaan hakemustensa käsittelyä ja A:n muuttoa Jyväskylästä Turkuun 1.6.2001 asumaan yhdessä B:n kanssa. Heidän mielestään tukihakemusten käsittely Kansaneläkelaitoksen Turun toimistossa kesti kohtuuttoman pitkään. Heidän mukaansa toimisto myös laski väärin heidän asumistukeen vaikuttavat tulonsa ja tämän johdosta virheellisesti epäsi heiltä asumistuen 1.6.2001 alkaen. Kantelijat vaativat, että Kansaneläkelaitos maksaa heille asumistukea kesä-heinäkuussa 2001 heidän Turun asuntoonsa.

2

SELVITYS

- - -

3

RATKAISU

3.1

Tapahtumat

A valmistui Jyväskylän yliopistosta 15.5.2001. Hän haki Kansaneläkelaitoksen Jyväskylän toimistosta yleistä asumistukea ja työttömyysturvaa toimistoon 16.5.2001 ja 18.5.2001 jättämillään hakemuksilla. Jyväskylän toimisto myönsi 15.6.2001 antamallaan päätöksellä A:lle yleistä asumistukea 655 markkaa kuukaudessa 1.4.2001 alkaen.

A oli jo tätä ennen eli 1.6.2001 muuttanut Turkuun asumaan yhdessä B:n kanssa. Jyväskylän toimisto joutui ennen asumistukeen vaikuttavien tulojen vahvistamista varmistamaan, että A oli ilmoittautunut työttömäksi työnhakijaksi myös Turussa.

Jyväskylän toimisto siirsi, asumistukipäätöksen annettuaan, A:n työttömyysturvahakemuksen käsiteltäväksi Turun toimistoon, joka 29.6.2001 antamallaan päätöksellä myönsi A:lle peruspäivärahaa 16.5.2001 alkaen.

A jätti muuttonsa johdosta asumistuen tarkistushakemuksen Turun toimistoon 4.6.2001. Toimisto pyysi häntä 6.6.2001 täydentämään hakemustaan vuokranmaksukuitilla ja puolison tubtiedoilla sekä allekirjoittamaan hakemuksen. A palautti hakemuksen lisäselvityksineen 12.6.2001.

Turun toimisto ratkaisi A:n asumistukihakemuksen elokuussa 2001. A oli aloittanut työt 1.8.2001, minkä vuoksi Turun toimisto hankki selvitystä A:n palkkatuloista ennen ratkaisun tekemistä. Lopulta toimisto epäsi 20.8.2001 antamallaan päätöksellä A:lta asumistuen 1.6.2001 alkaen, koska ruokakunnan kuukausitulot ylittivät valtioneuvoston asetuksessa annetun määrän 9 300 markkaa kuukaudessa. Päätös on lainvoimainen.

Tämän jälkeen Turun toimisto päätti 1.11.2001 antamallaan päätöksellä periä A:lta takaisin hänelle ajalta 1.6.–31.8.2001 liikaa maksetun asumistuen eli yhteensä 1 965 markkaa. A haki päätökseen muutosta tarkastuslautakunnalta, joka kuitenkin hylkäsi valituksen 22.8.2002 antamallaan päätöksellä. Vakuutusosoikeuden kirjaamosta 6.5.2003 saadun tiedon mukaan A:n takaisinperintäasia on vireillä vakuutusosoikeudessa.

Turun sosiaalikeskus myönsi A:lle ja B:lle toimeentulotukea 4.7.2001 ja 3.8.2001 muun muassa vuokran maksamiseen. Sosiaalikeskus oli lähettänyt Kansaneläkelaitoksen Turun toimistolle vaatimuksen maksaa kaikki A:lle ja B:lle 1.6.2001 lukien maksettavat etuuden sosiaalikeskukselle toimeentulotuesta annetun lain 23 §:n perusteella.

3.2

Kansaneläkelaitoksen selvitys

Kansaneläkelaitoksen eläke- ja toimeentuloturvaosaston mukaan A:n toukokuussa Jyväskylän toimistoon jättämien hakemusten käsittelyaikoja on pidentänyt A:n muutto Turkuun, koska Jyväskylän toimiston oli asumistukiasiassa varmistauduttava siitä, että A oli ilmoittautunut työttömäksi työnhakijaksi myös Turussa. Työttömyysturvahakemuksen Jyväskylän toimisto siirsi Turun toimistoon ratkaistavaksi.

Osaston mukaan A:n Turun toimistoon 4.6.2001 jättämän asumistuen tarkistushakemuksen käsittely on kestänyt valitettavan kauan. Vuonna 2001 asumistukihakemusten keskimääräinen käsittelyaika oli osaston mukaan 30 päivää.

Turun toimiston mukaan hakemuksen käsittelyaikaan vaikuttivat lääkärilakon aiheuttama ruuhka sairaanhoidon tilityksissä sekä osin myös henkilökunnan kesäloimat.

Kansaneläkelaitoksen mukaan kantelijoiden tulot on arvioitu ja hakemukset ratkaistu lain ja annettujen ohjeiden mukaisesti. Lounais-Suomen aluekeskus on kuitenkin todennut tilanteen kohtuuttomuuden A:n kannalta. Aluekeskuksen

mukaan A jätti Jyväskylän toimistoon 25.6.2001 muutoksenhaun, jossa hän vaati asumistuen maksamisen keskeytystä. Jos toimisto olisi keskeyttänyt maksatuksen, olisi asumistukea maksettu aluekeskuksen mukaan liikaa vain kesä-heinäkuulta 2001. Aluekeskuksen mukaan A kuitenkin peruutti puhelimitse muutoksenhaun, koska hänelle ilmoitettiin Turun toimiston tekevän takautuvan tarkistuksen asumistukeen Turkuun muutosta alkaen.

Lisäksi aluekeskus toteaa, että jos Turun toimisto olisi ehtinyt antaa päätöksensä jo kesäkuussa 2001, olisi A:lle maksettu asumistukea pienempien tulojen perusteella ja vasta syyskuun alusta asumistukeen olisi tehty tarkistus elokuun alussa alkaneen työn perusteella. Näin asumistukeen ei olisi tullut liikamaksua kesä-elokuulta.

3.3

Oikeudellinen arviointi

3.3.1

Oikeusasiamiehen toimivalta

Oikeusasiamiehen tehtävänä on valvoa, että tuomioistuimet ja viranomaiset sekä virkamiehet, julkisyhteisön työntekijät ja muutkin julkista tehtävää hoitaessaan noudattavat lakia ja täyttävät velvollisuutensa. Oikeusasiamies ei voi puuttua näiden valvottaviensa ratkaisuihin, elleivät ne ole ylittäneet harkintavaltaansa tai käyttäneet sitä väärin. Oikeusasiamies ei voi muuttaa viranomaisten ratkaisuja tai määrätä etuuksia maksettavaksi.

Vakiintuneen käytännön mukaan oikeusasiamies ei myöskään puutu sellaiseen asiaan, jossa muutoksenhaku on kesken.

3.3.2

Kannanotto

3.3.2.1

Yleistä asumistukea koskevat ratkaisut

Käsitykseni mukaan Kansaneläkelaitoksen Turun toimisto on ratkaissut A:n oikeuden yleiseen asumistukeen 1.6.2001 alkaen sille lain mukaan kuuluvan harkintavallan nojalla. Asiassa ei ole ilmennyt aihetta epäillä, että se olisi ylittänyt harkintavaltansa tai käyttänyt sitä väärin. Tältä osin totean lisäksi, että A ei käyttänyt hyväkseen mahdollisuutta hakea muutosta Turun toimiston 20.8.2001 antamaan päätökseen.

A:lle aiheettomasti maksetun asumistuen takaisinperintään en puutu, koska asia on edelleen vireillä vakuutus-oikeudessa.

3.3.2.2

Kansaneläkelaitoksen menettely hakemusten käsittelyssä

Suomen perustuslain 21 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsiteltyksi asianmukaisesti ja ilman aiheettonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa viranomaisessa.

Käsitykseni mukaan A:n Kansaneläkelaitoksen Jyväskylän toimistoon jättämien asumistuki- ja työttömyysturvahakemusten käsittelyaikoja on pidentänyt jonkin verran A:n muutto Turkuun. Tähän nähden en katso Kansaneläkelaitoksen syyllistyneen aiheettomaan viivytykseen näiden hakemusten käsittelyssä.

Jyväskylän toimisto ei keskeyttänyt asumistuen maksua, vaikka A oli toimistoon 25.6.2001 saapuneessa kirjelmässä sitä vaatinut. Sen sijaan toimisto oli puhelimitse yhteydessä A:han ja selitti tälle, että Turun toimisto tulee oikaisemaan asian. Käsitykseni mukaan Jyväskylän toimiston menettely oli tältä osin perusteltua, sillä olihan A toimittanut asumistuen tarkistushakemuksensa Turkuun jo 4.6.2001.

A:n Turun toimistoon 4.6.2001 jättämän asumistuen tarkistushakemuksen käsittelyaika oli kuitenkin 2,5 kuukautta eli huomattavasti yli asumistukihakemusten keskimääräisen käsittelyajan.

Turun toimisto on vedonnut tältä osin lääkäri-lakon aiheuttamiin ruuhkiin ja henkilökunnan kesälomiin. Lääkäri-lakon aiheuttama ruuhka asioiden käsittelyssä on ollut asia, johon Kansaneläkelaitos ei ole voinut vaikuttaa. Luonnollisesti ruuhkat tulisi pyrkiä purkamaan mahdollisimman nopeasti, tarvittaessa työjärjestelyin ja lisätyövoimalla, mikäli siihen on mahdollisuuksia. Sen sijaan Kansaneläkelaitoksen toimiston tulisi käsitykseni mukaan pyrkiä järjestämään henkilöstönsä kesälomat siten, ettei hakemusten joutuisa käsittely vaarannu.

Kansaneläkelaitoksen Lounais-Suomen aluekeskus on selvityksessään todennut, että A:n hakemuksen ripeämpi käsittely olisi saattanut johtaa siihen, että A:lle olisi myönnetty asumistukea kesä-elokuuksi 2001. Jos Turun toimisto olisi ehtinyt käsitellä A:n hakemuksen ennen kuin A sai tietää saaneensa työtä 1.8.2001 alkaen, olisi asumistukiratkaisuun vaikuttavina A:n tuloina otettu käsitykseni mukaan huomioon ainoastaan peruspäiväraha. Saamastani selvityksestä ei käy ilmi se, milloin A sai tietää 1.8.2001 alkaneesta työstään. Aluekeskuksen selvityksessään esittämä tuo käsitykseni mukaan kuitenkin hyvin ilmi sen, kuinka tärkeää on asumistukihakemusten viivytyksetön käsittely.

Asumistuessa noudatettava tulojen arviointi ilmenee Kansaneläkelaitoksen eläke- ja toimeentuloturvaosaston lausuntoonsa liittämistä, eduskunnassa esitetystä kirjallisesta kysymyksestä KK 644/2001 vp, sekä ministeri Suvi-Anne Siimeksen siihen antamasta vastauksesta. Niissä tapauksissa, joissa ruokakunnan kuukausituloissa on vaihtelua, asumistuen suuruuteen vaikuttava pysyvä kuukausitulo lasketaan siis keskiarvotulona sen tulon perusteella, jota ruokakunnan voidaan kohtuullisen arvion mukaan edellyttää saavan vuoden aikana. A:n kohdalla hakemuksen käsittelyn siirtyminen elokuulle 2001 aiheutti sen, että Turun toimistolla oli ratkaistava asia tehdessään tiedossa A:n töiden alkaminen ja kesto. Asumistuen suuruuteen vaikuttavina tuloina otettiin näin ollen huomioon hänen odotettavissa olevat vuosiansionsa.

Hakemuksen käsittelyn viivästyminen ei ole kuitenkaan käsitykseni mukaan aiheuttanut tässä tapauksessa A:lle taloudellisia menetyksiä. A sai nimittäin yhdessä puolisonsa kanssa toimeentulotukea vuokranmaksuun. Näin ollen Turun toimiston myöntämä mahdollinen takautuva asumistuki olisi siis maksettu Turun sosiaalikeskukselle.

Hakemuksen ripeämpi käsittely olisi kuitenkin nähdäkseni voinut johtaa siihen, että A:n ja B:n ei olisi tarvinnut hakea toimeentulotukea vuokransa maksuun. Saamani selvityksen mukaan heille myönnettiin kummallakin kerralla toimeentulotukea myös muuhun kuin vuokraan, joten sosiaalikeskuksessa asioinnilta he eivät olisi nähdäkseni kokonaan välttyneet, vaikka Turun toimisto olisi antanut asumistukipäätöksen jo kesäkuussa.

4

JOHTOPÄÄTÖKSET JA TOIMENPITEET

A oli siis ennen muuttoaan Jyväskylästä Turkuun ehtinyt jättää sekä asumistuki- että työttömyysturvahakemuksen Kansaneläkelaitoksen Jyväskylän toimistoon. A:n muutto aiheutti saamani selvityksen mukaan lisäselvittelyn tarvetta asumistukiasiaan ja työttömyysturvahakemuksen siirron. Käsitykseni mukaan näiden hakemusten käsittely eteni Kansaneläkelaitoksessa asianmukaisesti ilman aiheutonta viivytystä.

Sen sijaan A:n asumistuen tarkistushakemuksen käsittely Turun toimistossa kesti huomattavan pitkään ja selvästi keskimääräistä kauemmin. Hakemuksen käsittelyaikaan vaikutti selvitysten mukaan hakemusten ruuhkautuminen ja kesälomat. Käsittelyn viivästyminen ei ole käsitykseni mukaan kuitenkaan aiheuttanut A:lle ja B:lle taloudellisia menetyksiä.

Etuushakemusten käsittelyajat Kansaneläkelaitoksessa ovat olleet kanteluissa useasti esillä (katso esim. eduskunnan oikeusasiamiehen toimintakertomus vuodelta 2000 s. 180). Kansaneläkelaitos on myös kiinnittänyt huomiota käsittelyaikoihin ja toimenpiteisiin, joilla käsittelyaikoja voidaan lyhentää. Tämä ilmenee muun muassa oheisessa sosiaali- ja terveysministeri Maija Perhon eduskunnassa esitettyyn kirjalliseen kysymykseen (KK 954/2001 vp) 5.10.2001 antamassa vastauksessa. Ministeri Perho on todennut vastauksessaan lisäksi, että Kansaneläkelaitos on tulosoikeuden siirtymisen yhteydessä ottanut käyttöön käsittelyaikataulut eri etuusryhmille.

Kansaneläkelaitoksessa on siis ryhdytty toimenpiteisiin käsittelyaikojen lyhentämiseksi. Tämän vuoksi tyydyn saattamaan käsitykseni A:n asumistukihakemuksen pitkästä käsittelyajasta sekä asumistukihakemusten viivytyksettömän käsittelyn tärkeydestä Kansaneläkelaitoksen Turun toimiston tietoon. Tässä tarkoituksessa lähetän jäljennöksen päätöksestäni Turun toimistolle tiedoksi.

Kantelukirjoituksen liitteet palautetaan A:lle ja B:lle.